

Nr 514.

Av herrar Hjalmarson och Håstad, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 110, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.

I proposition nr 110 har upptagits bl. a. anslagsäskandena till försvarets forskningsanstalt. Departementschefen har därvid haft att taga ställning till ett förslag från anstalten att den utbyggnadsplan, som ursprungligen förutsattes skola genomföras under budgetåren 1949—1952, i kompletterat skick skulle läggas till grund för förslagen till årets riksdag. Med hänsyn till den försening som inträtt beträffande planens genomförande föreslog anstalten emellertid att utbyggnaden skulle äga rum under loppet av två år.

Departementschefen har i princip ställt sig positiv till tanken på en utbyggnad av forskningsanstalten. Han anför sålunda:

»För egen del får jag framhålla att icke minst ekonomiska skäl talar för att forskningen ges tillräckligt utrymme inom den totala försvarsbudgetens ram. För årets riksdag har framlagts vittsyftande förslag rörande materielanskaffning för försvaret. Av vikt är att denna anskaffning kan inriktas på sådan materiel som med hänsyn till forskningsrön och utvecklingstendenser kan behålla sin modernitet under lång tid framåt. En ökad forskningsinsats kan här inbespara belopp som vida överstiger de på forskningen nedlagda kostnaderna. Exempel härpå kan framdragas redan från forskningsanstaltens hittillsvarande verksamhet.»

Mot bakgrunden av detta uttalande ter sig ställningstagandet i de aktuella anslagsfrågorna anmärkningsvärt. Departementschefen säger nämligen:

»Inom den ekonomiska ram som står till förfogande för försvarsändamål nästa budgetår har det emellertid befunnits möjligt att i allenast mycket begränsad omfattning tillgodose de av anstalten anmälda behoven.»

Departementschefens uttalande angående möjligheterna att genom en ökad forskningsinsats inbespara belopp, som vida överstiger de på forskningen nedlagda kostnaderna, är i och för sig riktigt. Men det redovisar icke den väsentliga synpunkten i detta sammanhang. »Besparingarna» framträder inte annat än i undantagsfall som minskningar av utgifterna utan innebär att den relativa effekten av en viss kostnadsram blir högre. Detta är i själva verket det faktum som enligt vår uppfattning måste tillmätas avgörande betydelse vid ställningstagande till försvarsforskningens anslagsbehov. Håller man detta grundläggande samband mellan investeringarna i

forskningen och försvarets allmänna effektivitetsnivå för ögonen, blir det uppenbart att den hittills förda anslagspolitiken gentemot forskningsanstalten varit olycklig. I ett världspolitiskt läge, som tvingar oss att göra stora uppoffringar för vårt försvar, har vi underlåtit att tillräckligt tillvarata de möjligheter, som försvarsforskningen erbjuder att ge högsta möjliga effekt åt investeringarna på försvarets olika områden.

Genom beslut vid olika riksdagar har man strävat efter att skapa förutsättningar för en mera långsiktig uppbyggnad av vårt militära försvar. Om nödvändigheten av en sådan planering torde alla vara ense. Enighet borde då också råda om att det nu är hög tid att göra de insatser för försvarsforskningen, som är nödvändiga för att långtidsplaneringen icke skall leda till ödesdigra felinvesteringar samt till att våra resurser bindas vid föråldrad materiel och föråldrade metoder. Kraftfulla insatser på detta område är vidare nödvändiga för att vi icke skall drabbas av ödesdigra överraskningar. Vår utbildning, taktik och materiel måste bygga på en i tid utformad bild av vad ett eventuellt kommande krig kan komma att innebära. Bilden av ett krig med sådana möjligheter som atombomber, radioaktiva stridsmedel, de nya stridsgaserna, bakterier och virus etc. transporterade av överljudsnabba reoplan och robotar och andra transportmedel med den navigerings- och styrningsmöjlighet som tekniken nu kan åstadkomma — den bilden måste om den skall vara någorlunda riktig ges av högt kvalificerade vetenskapsmän och tekniker med rimliga resurser och möjligheter att koncentrera sig på dessa problem. Lyckas vi inte skapa en någorlunda riktig bild härvidlag och i tid inrätta oss härefter, kommer vi att löpa utomordentliga risker, trots alla uppoffringar och all långtidsplanering.

För att försvarsforskningen skall få erforderlig effektivitet, måste först och främst forskningsanstaltens organisation få en mera definitiv utformning.

Riksdagen hemställde också vid föregående vårsession i skrivelse till Kungl. Maj:t att förslag om forskningsanstaltens organisation om möjligt skulle föreläggas riksdagen vid 1952 års höstsession. Så skedde icke. Till årets riksdag har endast vissa partiella organisationsförslag av mindre räckvidd framlagts. Det synes oss högst angeläget att den pågående utredningsverksamheten i denna fråga, som nu försenar en mera definitiv lösning, påskyndas så att riksdagen snarast möjligt beredes tillfälle att taga ställning till förslag från Kungl. Maj:t angående forskningsanstaltens organisation.

Riksdagen bör även snarast möjligt föreläggas förslag dels om huvudprinciperna för forskningsverksamhetens omfattning och inriktning, dels om en definitiv lösning av forskningsanstaltens lokalfrågor. Dessa sistnämnda frågor är ännu icke lösta; tvärtom är förhållandena — såsom framgick av lokalfrågornas behandling vid de senaste årens riksdagar — synnerligen otillfredsställande.

Till sist vill vi understryka, att det är en genomgående tendens i alla med Sverige jämförliga länder att lägga stor vikt vid och göra stora investeringar i den militärtekniska forskningen. Redan åren närmast efter det andra världskrigets slut blev denna tendens skönjbar, och den har blivit alltmer utpräglad under de senaste åren. I vårt land har försvarets forskningsanstalt under en följd av år framlagt förslag till en utbyggnad av anstalten och dess verksamhet, varvid man i första hand framlagt förslag till en utökning av den kvalificerade personalen men också starkt understrukit behovet av ökade resurser i övrigt. Dessa förslag, som endast i mindre utsträckning lett till åtgärder från statsmakternas sida, har varit grundade på omfattande utredningar i samarbete bl. a. med vederbörande försvarsgrensförvaltningar. Mot anstaltens utredningar och motiveringar har inga erinringar gjorts.

Vi hemställer,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, dels att riksdagen vid innevarande års höstsession måtte beredas tillfälle att taga ställning till principförslag beträffande forskningsverksamhetens omfattning och inriktning liksom till förslag till definitiv lösning av forskningsanstaltens lokalfrågor,

dels att den pågående utredningsverksamheten beträffande forskningsanstaltens organisationsfrågor påskyndas, så att riksdagen vid samma höstsession kan beredas tillfälle att taga ställning till förslag från Kungl. Maj:t angående forskningsanstaltens organisation.

Stockholm den 9 april 1953.

Jarl Hjalmarson.

Elis Håstad.